

כל הזכויות שמורות, @

אילן פפה

ניתן לצטט ולהשתמש בכל דרך אפשרית

טנטורה

עדויות

פרק ראשון

חמש שעות ראשונות מתוך שישים שעות של ראיונות

הערות:

שנאמר במקום שיש בו שלוש נקודות, יש או גמגום, או חזרה פחות ברורה על מה

במלואו משום במקום שיש [] זה הסבר שלי לשם או ארוע, או ציון דיון שלא הובא
שאינו מתייחס כלל לנושא ההרג והטבח.

טנטורה

מסמך ראשון

ראיון תדי כץ עם שלמה אמבר

רקע רלבנטי:

כץ מגיע לאמבר אחרי ששמע עדויות פלסטיניות על טבח בטנטורה

הפלסטינים מדברים על טבח של כ-2300 איש בחוף הים וליד בית הקברות

אמבר תא"ל במילואים, מעיד על עצמו כבעל עניין רב בהיסטוריה, בהמשך
הראיון, על מבצע שוטר, יתאר בדיוק רב את אשר אירע.

אמבר: אני הצטרפתי לאלכסנדרוני לגדוד 33 ביום כיבוש כפר סבא הערבית
מפרטן, [] והתמניתי לקצין חבלה גדודי, למה? כי הייתי בצבא הבריטי סמל
אני האנשים, כשהיה צריך לפוצץ הייתי חבלן מקצועי. אני הכרתי את
באתי...אחר כך יצאנו לטנטורה

מפטיק]]

ש...בוא טנטורה, ..אתה יודע מה, אני לא.. {מפטיק}, אני נתקלתי שם בדברים
נעבור,

תדי: למה?

אמבר: פשוט בטנטורה עשו מה שעשו, אתה קראת את הספר..

תדי: לא, לא, אני לא באתי לשמוע מה שנאמר בספר, אם נתקלת בדברים, לא
שאני חושב שכל מה שעושים במלחמה זה בסדר, במלחמה קורים בדברים

היהודי, אמבר: תראה אני הלכתי לצבא הבריטי, אחרי שקראתי את תולדות העם
אני הייתי ציוני כמו אבא שלי, היו חמישה במלחמה את כל מה שכתבו
בהגנה חברים, בעצם קיבלנו משכורת

מפליג בסיפור]]

אני מתחיל לספר לך את תולדות חיי ואתה רוצה..

למה התחלתי את זה אני לא יודע..

אולי] למה אני לא מספר על טנטורה]

ת: חמישים שנה עברו.. [מפציר]

היה אמבר: זה כל כך לא מצא חן בעיני אז, אני רוצה לשכוח את זה, חיל אחד,
קצין הרכב, איבד את הדרך, היה צריך להתקרב לישוב ליד זכרון יעקב, בזה
לפרדיס הרגו אותו שמה.. בשדות פרדיס, הלך התקרב עוזרות בית שעבדו בו
נהרג, הלכו לכבוש את המערביים של פרדיס.. הכרתי אותו, [נותן את שמון] הוא
טנטורה

זה היה במקביל לכיבוש. [הפסקה]

הראשית טנטורה היה יישוב ערבי על חוף הים... הדבר היחידי שאני עשיתי, בדרך
היתה שרשרת קשורה בין צוקי כורכר, אני פוצצתי אותה כדי שיוכלו לעבור,
ממתכת, זה שטויות, לא יריות ולא כלום. שרשרת

הכיבושים אתה יודע איך היו הלכנו מסביב סביב, מאז לא הייתי שם בטנטורה
ברירה, לא היו שם קרבות מי יודע מה, טנטורה בידינו לא היתה להם

ת: מה אתה רוצה לשכוח?

טנטורה אמבר: אני הפניתי אותך לספר לפני שתבוא אלי.. הספר מזכיר את

שם, ת: לא, בוא, מה שכתוב בספר אנו יודעים, בוא נגיד הדברים שכותבים

הגדול אמבר: זה אני מקשר, אני הלכתי להילחם בגרמנים, הגרמנים היה הצורך
ביותר שקם לנו, אבל לחמנו בחוקי המלחמה שהחברה האנושית הכתיבה לנו, גם

הרגו שבויים, שבויים סלבים הם הרגו, אבל לא הרגו שבויים אנגלים, ולא הם לא נשארו בחיים ביניהם בן-אהרון יהודים, כולם

אין פה שום דבר נוסף ת: קורא הספר "חלק מתושבי הכפר גורשו"

תאמין לי שבדקתי את העניין

אמבר: [בודק את הספר]

ת: אתה מתעקש לא להאמין לי? אולי קראת מהרהורי ליבך?

אמבר: לא

ת: בוא נשאל מה אתה זוכר שקרה?

אמבר: אני לא זוכר שום דבר, הכל כתוב

ת: צוחק

אמבר: אתה זוכר את ההקדמה שלי על זכרון, מה שכתוב

ת: מפציר

זוכר אמבר: טוב לא היה קרב, הכפר נכבש, לא היה קרב ממשי, והכפר נכבש, אני שאספו את הגברים, חלק מהם עבר לשמה, נגמר העניין

תדי: אתה אומר רצחו ערבים?

אמבר: לא אמרתי

תדי: חמישים שנה, אתה מתייצב למעלה

גם את זה ישאלו אותי? אמבר: צוחק

תדי:..אולי היו שם דברים שלא היו צריכים לעשות אותם

מלחמה זה כיבוש הכפר, זה לא היה לא אמבר:אני לא חושב שמה שיש לי לספר של חציית אלפים, הכפר נכבש בקלות, חלק מן מבצע של כוחות עם מעללים מזרחה. מהערבים, התנועה היחידה שהיתה לערבים היתה

תדי: אבל הכפר היה מכותר, התושבים רוכזו, מה התרחש?

צוחק אמבר: לא, לא

אנשים שירו, במלחמה שיוורים, אני לא עד לדברים כאלה

שכיבוש עזוב..ברגע שאני לא רוצה לספר, סימן שאני מסתיר משהו, זה אומר הכפר זו לא מלחמה גדולה

לשאלה מדוע הזכיר אמבר את הגרמנים? חוזר תדי

אמבר: הם לא הרגו שבויים מערבים, רוסיים כן

תדי: למה הבאת ל את המובאה הזו? [מסביר מה עשה עד כה במחקר]

עבודתו ומפציר בו שלא יעשה חשבון מה יגידו ואיך, שוב מאריך במטרת

בפינוי אמבר: בו אני יגיד לך, אני כל כך זוכר, הכוונה היתה לפנות את הכפר
הכפר נפלו חללים

תדי : דהיינו?

צבא אמבר: באופן טבעי אנשים נקשרים למקומם, ולא רוצים ללכת, אז בלחץ של
כובש, גרמו לעזיבתם את הכפר, לכוון מזרח. נקודה. הלאה

תדי: ממה שאתה זוכר, כמה קרבנות נפלו אחרי הכיבוש

אני אמבר: אני באמת לא יודע. אני לא יודע מפני שזה לא מצא חן בעיני, אז
פרשתי מן המקום, אני לא יודע. כל מה שאני יגיד לך יהיה חסר אחריות, במקרה
דין פרוטה כדין מאה. זה אנשים. אני באמת לא יודע. כי זה לא מצא חן בעיני זה
מאחר ולא הרמתי את קולי אז, לא ארים אותו היום.. אז. אבל

תורידי כל מה שאומר בקשר לכמות, יהיה חוסר אחריות, [אומר לאשתו "אולי
אותו ממני"] תדי צוחק

אתה זוכר אם ראית אם זה היה על פי רשימות, סלקטיבי?

אמבר: בשום פנים ואופן

ת: ירו לכל עבר?

אמבר: לא ירו

אני בחור צעיר, שרק הגיע לחטיבה, לא ראיתי רשימות,

משוחחים על הא ודא]

זה נושא הספר שלך? זה חלק ב של בני מוריס?

משוחחים על בני מוריס]

אמבר לא חושב שאנחנו צריכים לפרוש את כל התמונה

משוחחים על הנושא]

משוחחים שוב על הא ודא

של למעלה מחצי שעה

ת: אני רוצה לחזור לעינינו

אמבר: לא לא אנו עוברים למבצע שוטר

ראיתי סיבה מיוחדת שהאנשים אתה יכול לתאר לי האם לא צוחק, לא תדי בגללה רצחניים יותר..

א: אותם האנשים, כשבאתי לא כל כך הכרתי, הכרתי את אנשי החטיבה, שלא נוצלו כראוי כשעזבתי אני יכול להגיד לך שאלה היו אנשים מופלאים

חטיבה אולי זו היתה אסטרטגיה שלא הבנתי, להשקיט את החזית הזו..לא היתה שלהגיד סרה על האנשים האלה, שהיו אכזרים במיוחד, כך שיזמה יותר מדי היתי מפ א..במבצע שוטר כבר הייתי מפקד במשך השנים התסתערתי איתם, אני פלוגה

ת: מיד נגיע [למבצע שוטר]

להתפרצות אתה ראית יודע על משהו מיוחד שקרה באותו קרב שגרם לאנשים שם יותר אלימה

אמבר: לא אני מבין למה אתה מתכוון, לא

ת: אבל לא ראית את זה בקרבות אחרים

אמבר: זו היתה תקופה שהייתי בגדוד, לא יכול להגיד, שהיה שמה מעשה נקמנות, להחזיר את הכבוד הלאומי, לא, או שאני לא זוכר

ת: ז"א לא מספר הקרבנות מן הצד שלנו גרם למה שהיה

בכיבוש אמבר: לא חושב שהיה שם מניע שגרם לכלבי טרף להשביע את רעבונום, כפר שהיה מנותק, שלא היה על קו תחבורה, שהביא לקרב אכזרי

ת: איך אתה בכל זאת מסביר?

מסכים אמבר: אני לא מסביר, הייתי נער צעיר, אולי היו אסטרטגיות שאני לא אתם

נקמנות לא הייתי אומר שזה היה דבר יוצא דופן באופן חד משמעי.. לא זוכר.. בקרבות אנשים נהרגים

ת: אתה לא זוכר הרג סתמי לאחר כיבוש בטנטורה

בצורה אמבר: אני זוכר [במקומות אחרים] שאנשים ברחו, אני לא זוכר שהלכנו היה להם לאן לברוח לא שלא נתנו להם לברוח

ת: האם היה משגה בכך שהיה כיתור שלא נתנו להם לברוח לצד מזרח?

אמבר: מזרח היה בידנו, פרדיס היה בידנו

אבל נכנסו מכל צד. ת: אנו מדברים על כך שיכלו להימלט

אמבר: לא ברחו, כי לא היה לאן לברוח, אי אפשר היה לברוח

ת: אתה זוכר כמה היו על שפת הים שאספו את כולם..

אמבר: אני לא זוכר.. פחות מ-500

נשים לא ראיתי, לא נכנסתי לכפר

ת: היית בבית הקברות או חוף הים

הגברים אמבר: הייתי בחוף הים.. לא זוכר.. התמונות שנחרטו ועדיין בזכרון הם בבית הקברות, אתה יודע מה אני לא בטוח שזה בית קברות

ת: הגעת לחוף הים, לאחר מעשה

אמבר: לאחר מעשה, הבט לא הובלתי פלוגה, לא בתוקף תפקיד

לא זוכר ולא יכול לאשר תופעה כזו [של פגיעה בנשים וילדים]

שיחה על הא ודא

ת: אתה ראית את הגברים בבית הקברות ושם ראית את מה שראית

אמבר: כן

ת: ראית איזה אבחנה בינהם, פעולה לא סלקטיבית

זהו אמבר: שמע אני ראיתי המון אנשים מתים בעולם, ראיתי שמה אנשים מתים, אני זזתי הצידה וזהו. אתה נכנס לניאונסים שאני לא אני לא היתי בגילי אז, ואדבר שירה, די עזוב אותי גמרתי עם זה. יכול, אתה רוצה שאהיה יפה נפש

ת" מחוץ לבית הקברות

אמבר: לא טיילתי בכפר, לא חיפשתי

מדברים על שלל וביזה כעת] מראה לכך מזכרת מטנטורה]

אבל לומר שאני ראיתי, אתה תופס אותי בתחילת דרכי כחייל בגדוד

ת: דוקא התקופה הראשונה הזו יושבת אצלך בעצמות

אמבר: אבל את הרושם היא משאירה.. גם מה שאני לא אומר

איך ת: התחלת איתי עם תאור הנאצים, מן אידך זיל וגמור, לכן חשוב לי לדעת מפרידים איך הורגים, סדרו אותם בשורה

אל אמבר: אני מנסה להסתובב סביב העניין, על זה אני לא מדבר, אני מדבר תוצאה, איך ולמה, לא רוצה

ת: אבל ראית את זה

אמבר: הייתי שם

מסמך שני

מיכה ויתקון

חייל באלכסנדרוני

תוך כדי שיחה על בני מוריס, על מה קרה ב1948]]

כך: גם בטנטורה קרו כל מיני דברים

תדע ויתקון: הו הא! בטנטורה אני לא יודע אם אתה יודע! אבל לא ממני

תדי: אני יודע

המשך שיחה על מלחמה, מסמכים]]

בפלוגה שלנו היה בחור שנהרג בכולה שאנס ערביה ושרף את גופתה ונשפט
למאסר והוצא ממאסר [נותן פרטים מזהים]

איש והיה לנו מ"פ בטנטורה, גם הוא כבר איננו בחיים, בטנטורה, שלימים היה
גדול במשרד הביטחון שהוא במו אקדחו הרג ערבים כי הם לא הסגירו את הנשק,
הוא הרג יודע אם יודעים, כי נשק היה משמעותי שיהיה לנו ולא להם אני לא
נחמן כרמי היה סמנכ"ל משרד הביטחון, עם הפרבלום שלו ערבים, יהודי בשם
שעשה, מתוך כוונת טהורות נפטר בשנת 1970.. היהודי ההוא נחמן כרמי עשה מה
. שלו כדי לאתר את הנשק, זה היה עוד סימפטום למופרעות

אחרי שיחה של שעה

חוזרים לעניין

ויתקון: אני לא ראיתי במו עיני [את חקירת השבויים]

כבר לא היה ירי הכפר היה בידי הגדוד

שבע שמונה בבוקר זה היה אחרי כל העסק

ת: אתה עוד הגעת לאזור שבו ריכזו את המקומיים

שם ויתקון: בחצר בית הספר לא היו מקומיים, הפלוגה שלנו שכבו לנוח

שיחה על הא ודא]]

ויתקון: שמעתי שחקרו את השבויים, וגם ירו בהם וחיטלו בהם, וגם אז לא
הסגירו את הנשק, זו היתה נקודת מפתח, אחר כל היו שמועות שמצאו אותנו בים
מה באמת היה אני לא יודע

מסמך שלישי

יוסף גרף

של לא גויס לצבא והתנדב לכל מיני תפקידים, בפעולת טנטורה היה מורה דרך]
הפלוגה שבאה מכוון דרום, קרי פלוגה ג']

גרף: שם הם הניפו את הח'טות הדגלים הלבנים, הערבים..ואז הפתחו באש

ת: ח'טות?

והרגו עשרה, התרוממו התחילו ללכת ואז הם פתחו באש בחורים כפיות

תדי: בו נגיד נפצעו ופחות נהרגו

גרף: כן נפצעו והיו גם הרוגים

תדי: אתה זוכר מתי זה קרה

גרף נותן תאריך]

תדי: לא מבחינת השעה

גרף: אני הייתי במשטרת זכרון ואז צלצלו מן הצבא לשלוח להם מדריך ואז
הגעתי אליהם לפני הכפר

תדי: אפשר להגיד שהוזעקת, כי הם לא מצאו את הדרך

גדול, גרף: רצו איש שיודע יותר פרטים, הם כן מצאו את הדרך, אבל זה היה כפר
כפר ענק, כמה אלפי תושבים, כולם ברחו למובלעת של עין גזאל

תדי: אתה בערך זוכר מתי הזעיקו אותך

גרף: לפנות בוקר

תדי: שתים שלוש?

גרף: לא יותר ארבע

תדי: והובלת אותם לכניסה לכפר

גרף: ואז הם הרימו דגלים לבנים, חטות, כפיות

תדי: לא היה קרב לפני כן?

גרף: לפני כן היו חילופי אש

שיחה על משך היריות, עיתוי [

שוב חוזרים על סיפור החטות]

גרף: ואז הסתערו עליהם והרגו כמעט את כולם

תדי: כלומר בתגובה על ירי

גרף: והרגו כמעט את כולם

תדי: זוכר מספר?

שאני ידוע גרף: לא, אני יודע שבסוף ספרו מספר כ-150- הרוגים צעירים, עד כמה

תדי: זה הרוגים בקרב עצמו

גרף: תוך כדי הכיבוש, הם היו בבתים

תדי: מה זאת אומרת?

גרף: ירו באנשים, באו לבית, לא ניסו לבדוק ירו ישר

תדי: לאחר כניעה?

גרף: לא היתה כניעה, זה היה כיבוש

את אני יודע דבר אחד אני נכנסתי לבית של ערבי, ראיתי אותו שוכב, הרמתי השמיכה ראיתי שהוא פצוע שהוא היה בקרב ונפצע, תוך כדי כך ראיתי כדורים אותו איפה הרובה אמר לי מתחת לתנור, הוצאתי את הרובה ואז נכנסו שאלתי כמה בחורים וירו

תדי: אתה לא ידעת מה העיניינים והם ירו בו

גרף: אני ידעתי

תדי: אתה לא הספקת כלום לעשות

גרף: אני לא הייתי עושה לו, הוא שכב פצוע, הם היו חברה צעירים

אני הייתי אז בן 25

שיחה על הא ודא]]

תדי: מקרים כאלה היו בכל הכפר?

גרף: כן

תדי: ראית מה שהוא יותר מאורגן?

גרף: לא לא

זה הוא סיפורו של שיחה על האפשרות שאנשי זכרון עצרו הרג מתוכנן יותר] אותן] אבו פהמי שעוד אתן

גרף לא מאשר]]

הרמת גרף: אני מאמין שרוב ההרוגים היו בפלוגה הזו, שהם חטפו את האש אחרי . הדרומי הדגלים, אנשים היו מטורפים, זה גם טבעי רוב ההרוגים היו בצד

מה שהיה הפלוגה שחטפה את האש, הפלוגה הזו היתה כמו מטורפים, החברה האלה השתוללו ובצדק לפי דעתי

מסמך רביעי

צאלח עבד אלרחמן

יליד קיסריה, ממוצא בוסני מסוף המאה 19-

שיחה על מקור הכפר ותושביו]]

יליד גטר אל-זרקא מאז 1949

תדי: איפה הית ב 48?

צאלח: בקיסריה

תדי: מה אתה זוכר על טנטורה

צאלח: טנטורה היה מלחמה קטנה בינהם ובין היהודים

תדי: אתה היית שם באותו הלילה.

ונפלה בידיים של היהודים צאלח: כן

תדי: יעני נכבש הכפר

שנהרג נהרג, מי שברח ברח ומי שנשאר לקחו אותו לבית סוהר מי צאלח: כן

תדי: איך נהרגו?

בסוף תפסו אותם על שפת הים בטנטורה, לקחו אותם צאלח: היתה מלחמה זהו מהם ליד בנין גדול והרגו חלק

תדי: איזה בניין?

צאלח: בתים שלהם על שפת הים

תדי: הרגו חלק אחרי שנכנעו?

צאלח: תשובה לא נשמעת

תדי: כמה

צאלח: 85 איש

תדי: אתה היית שם וראית זה?

צאלח: כן

תדי: עמד שם כל הכפר?

צאלח: כל הכפר היו ישבו על שפת הים, אמרו אתה, אתה, קום

תדי: לפי מה?

צאלח: לפי סמנים שלהם

תדי: לפי מה.

צאלח: היה להם שמות

תדי: באו אם רשימה?

צאלח: כן ולפי הגיל

תדי: מאיפה לקחו את השמות

עדה צאלח: לא יכול להגיד לך אחד יהודי היה קוראים לו שמשון מגבעת

תדי: שמשון מה?

צאלח: לא יכול להגיד לך, הוא חי עוד היום [תשובה לשאלה]

מנסים לברר את השם המלא, לא מצליחים]]

צאלח: הוא הרג אותם היה עוד אחד אלטשולר מבנימינה

תדי: גם הוא הרג?

צאלח: לא הוא לא הרג, הוא אמר לשמשון יעני זה לא טוב

תדי: יעני ניסה לעצור אותו

צאלח: כן

תדי: [שמשון] הסכים [לעצור]?

צאלח: אחרי שהוא הרג הסכים

תדי: הוא לבד הרג?

עמדו על הקיר, כולם עם הפנים אל הקיר, וירה עליהן בראש, צאלח: כן עם סטן

כל פעם שם עשרים שלושים איש

תדי: ואף אחד לא זז?

צאלח: לא, היו הרבה יהודים שכבשו אותם

תדי: היהודים מה עשו?, אלטשולר אמר לא

צאלח: כל אחד יש לו נשק ועומדים מסביב

תדי: היו מבסוטים שהוא יורה

צאלח: לא יודע, לא אמרו שום דבר

תדי: את אומרת הוא גמר את כל הרשימה

צאלח: כל הרשימה

תדי: הוא דיבר משהו?

צאלח: מי?

תדי: שמשון

צאלח: אני לא שמעתי,

אומר תדי: תעשה לי טובה, תנסה להיזכר בן אדם אחד גומר עם סטן ואף אחד לא

צאלח: כן פעמיים שלוש והוא מחליף את המחסניות

תדי: אתה אומר בראש?

צאלח: כן

תדי: באיזה שעה בערך זה היה

צאלח: בשתיים, כמו עכשיו [מנסה להעריך את הזמן]

תדי: שתיים שלוש בצהרים

תדי: כמה חילים יהודים היו, עשרה מאה?

צאלח: מאתיים מאתיים חמישים איש

תדי: כולם היו שם?

צאלח: כן

תדי: כמה היו אנשים בכפר? [הכוונה למספר מלא של תושבי הכפר]

ל צאלח: 2000 2500 איש [99 לפי המסמכים המנדטורים בטנטורה היו קרוב
1800- איש]

תדי: כולם היו?

צאלח: מי שהיה חלק ברחו

תדי: בערך 2000 איש?

צאלח: כן כן

תדי: וזה בחורות וילדים כולם

צאלח: כן זקנים וזקנות

תדי: באלה שירו היה מישהו חוץ מבחורים?

צאלח: לא, רק בחורים בגיל 20 והלאה

תדי: אני מתאר לעצמי [מתלבט איך לנסח אתהשאלה] מישהו הסביר למה?

צאלח: לא

תדי: היית במרחק 20-25 מטר

[בודקים מרחק]

תדי: 30 מטר

תדי: באותו לילה היית כל הזמן?

וראיתי הכל צאלח: כן הייתי ישן אצל חבר שלי מוחמד אבו עבוד

תדי: אחרי שהוא גמר מה קרה הלאה?

וחלק צאלח: באו מכונות לקחו את היתר, חלק שלחו לפרדיס הבחורות והזקנות
סוף הטייפ]] לקחו

היה מוכתאר דיב עלי שחאדה גרבאן של גסר

בודקים איות של השם]]

הוא היה מן פה, הוא ברח לטנטורה עם המשפחה שלו,

תדי: למה ?

צאלח: כי פחד [מוסיף כמה פרטים]

תדי: אחרי זה חזר לפה?

אבל אישה שלו בנות שלו חזרו לפה צאלח: לא לקחו אותנו לבית הסוהר

כולם יהודים וערבים מאשרים שהפרידו את הגברים מן הנשים כמעט 99
והרס הכפר] למשך למעלה משנה לאחר הגרוש

משוחחים על ההפרדה, איך היא נעשתה וכדומה, שיחה של כמה דקות]]

דרכו כן מגיע לבני המשפחה האלה ויראיין אותם מאוחר יותר]]

מתעקשים שיחה נוספת מאיזה כוונים באו היהודים, גם הוא כמו כל הפלסטינים
שהיהודים באו ברכבת, כל היהודים מתעקשים שלא השתמשו ברכבת]

תדי: מה קרה לכל אלה שמתו? מי קבר אותם?

יודע צאלח: היהודים, היהודים לקחו אותם אני יודע לאיפה? היה חול, אני לא
איך בדיוק קברו אותם

באו יהודים מזכרון יעקב שכנים שלהם

אני כן ראיין את הקובר מזכרון שיאשר את הקבורה, מספר החללים וכיוצא בזה]
בהמשך במלאה] אביא את העדות ההיא

כך מברר איך צאלח ניצל]]

צאלח: אני עבדתי בשביל שרות הביטחון, אז חזרתי לכפר

שיחה ארוכה יותר על הנושא]]

תדי: אבל באותו הזמן לא היה כלום בקיסריה

צאלח: לא

תדי: אז מה עשית?

ברחננו, צאלח: יה לנו עדר צאן, עיזים וקצת בקר, נשארנו קצת פחות משנה ואז באנו לערב אל-בארה [פפה שבט בדווי שהתגורר במקום שהיום בנויה עליו אור עקיבא]

זאת אומרת שבילו עם השבטים את התקופה הזאת?]

תדי: ואז עברתם לג'סר?

צאלח: קודם טול כרם [הוא חזר לבד אחר כך]

שוב שיחה על קשריו עם הש"י היהודי, קשרים מאז 1947]

תדי: אני מניח שהיה לך קשר עם הרשימות

צאלח: לא לא היה לי קשר אבל ידעתי שהם באים

תדי: לפי איזה מפתח היו רשימות?

צאלח: היו חלק מהם הלכו לסוריה לפני כן, הביאו נשק

תדי: אנו מדברים על ה-85?

צאלח: כן

שיחה על סוגי הנשק שהיו בטנטורה]

תדי: היו חיילים בטנטורה מבחוק?

צאלח: רק סורים

תדי: כמה?

שזה צאלח: 40 עד 50 איש [פפה: גם מספר קצינים וחיילים באלכסנדרוני חשבו המספר]

היה להם אבל הם ברחו בהתחלת המלחמה, אחרי שעה שעתיים נעלמו לונצ'רים, [ספינת מנוע]

ברחו לכוון חיפה, איפה הגיעו סוריה לא יודע

המשך שיחה על הנושא]

אחר כך חוזר כץ למלחמה, מברר מתי נגמרו הקרבות, שיחה בנושא]

ונכנענו צאלח: החיילים שלנו, של ישראל באו גם מהים..חלק משלנו ברחו לים שם. [הכוונה לאיים במפרץ]

או היה תדי: כל מה שאתה יודע על זה שהרגו, אחרי שנכנענו, זה הסיפור של 85, סיפור אחר

לכלא צאלח: אחרי מלחמה הרגו אותם, מי שנהרג נהרג, מי שנשאר לקחו אותו לפרדיס חלק שלחו

לקרת סוף השיחה חוזר תדי לטנטורה]]

אם אתה צריך חשוב כמה בסך הכל נהרגו בטנטורה

110

זה מספר שאתה יודע אותו, נדמה לך

לפי מה ששמעתי

היה לך קשר לאנשים שקברו את ההרוגים?

לא, לא התעניינתי,

זה מספר שזה הסתובב, זה קיבלת מן היהודים 110

היו שכנים, שכנות, אמא של אשתי מטנטורה [נותן את השם] לא מן הערבים השם מבררים איך כותבים את

אשתך זוכרת משהו?

לא

מסמך חמישי

יואל סולמי

פלוגה א' מסייעת חבלה, גדוד 33

תדי: בוא תספר לי מה אתה זוכר על הקרב טנטורה

מסביר מאין בא כל פלוגה, מזרח, צפון ודרום]]

הייתי סולמי: הקפנו, כל פלוגה לקחה שטח, לא זוכר שמות כל הפלוגה, אני בפלוגה א

מבררים כוונים]]

ארבעה כאן בפלוגה אחת היה פשלה, היה מ"מ אידאלה, שיצאו אליו שלושה או ערבים עם ידיים למעלה חמושים עם רובים

תדי: היה מ"פ או מ"מ?

סולמי: לא זוכר נדמה לי מ"מ

תדי: מה היה שמו?

סולמי: אידאלה מגבעתיים

תדי: הוא עוד חי היום?

סולמי: לא, שמה הוא נהרג, זה הסיפור, הוא הלך לקבל אותם

והם הרגו אותו מטר מה שהוא כזה 15-20 עם הרובים כלפי מעלה

תדי: על המקום?

ואז התחיל הקרב האמיתי על טנטורה סולמי: על המקום

מבררים באיזה צד של טנטורה זה קרה]]

לא מתברר שהכוונה לפלוגה ג' והוא צורף לג' מנסים לברר איזה פלוגה] מגיעים לאיזו שהיא מסקנה נחרצת]

תדי: זה קרה אז בפלוגה ג

תדי: ראיתם משהו בכפר

סולמי: בכפר היתה תנועה של בריחה ניסו לעלות על סירות

תדי: זה ראית?

סולמי: כן, כן

מבררים שעות]]

תדי: מה שאתה אומר ראיתם תנועת בריחה של ערבים

אני יכול להעיד רק על מה שקרה עד סולמי: בסירות, לא סירות כמו שיש היום אחר הצוהרים]] שנפצתי

כשקרה מה שקרה עם אידאלה אז אנחנו התפרצנו..

מברר אם הוא זוכר את עמרמי בקרב, לא ממש]]

מנסה לזכור שמות של מי שהיו אתו]]

זרים או סולמי: בשני גבעות התמקמו, לפי מה שסופר לי אחרי שנפצעתי התמקמו אנגלים שנלחמו עם הערבים, כך אמרו לי

מבררים את הנושא]]

סולמי מספד על קרב פנים אל פנים שהביא לפציעתו]]

תדי: מאותו רגע, מה שנעשה בכפר עצמו

שוב מבררים שמות, ואיפה היה אמציה]]

סולמי: ובזה פיננו אותי

נותן פרטים על פיננוי ובית חולים]]

תדי: תגיד ממה שסיפרו לך אחרי קרה הסיפור שראית, זה ראית בעצמך את הסיפור של אידאלה?

של סולמי: עם משקפת, בתור חבלן היה לי הציוד המודרני של אז [מתאר ציוד חבלנים]

תדי: אתה היחידי בתור חבלן שם?

סולמי: כן

תדי: לא היה קצין חבלה

סולמי: לא יודע

תדי: מי פוצץ את המחסום

סולמי: לא יודע, לא אני [פפה: אמבר כזכור הוא זה שפוצץ]

מבררים פרטי פציעה]]

תדי: ממה ששמעת מהם היתה איזה השפעה למקרה של אידאלה על מה שקרה בכפר

סולמי: בוא נגיד, תגיד מה אתה שמעת

תדי: לא אני צריך לשמוע ממך, מה אני שמעתי, זה לא מעניין

אני סולמי: היו שמה דברים מבישים מאוד, אחד הקרבות המבישים ביותר שהיה חושב במדינת ישראל

השאירו אף אחד בחיים אתה צריך לנסוע לתושבי זכרון הוותיקים שלא כמו שיספרו לך

תדי: למה?

סולמי: כי הם היו שם בקרב

את תקלה טכנית] לפי הרישומים של כץ אומר סולמי כי הזכרונאים גם הובילו] הטבח וגם חלקם ניסה לעצור את הטבח

המשך הקלטת

תדי: קודם כל אמרנו את הטבח עצר אלי שטיין

סולמי: אלי שטיין הגיע לשמה שהכל כבר השתולל שמה חזק

תדי: זה כלל את כל הפלוגות?

סולמי: אחרי מה שראו עם אידאלה פרצו כל מחסום

תדי: בעצם הסיפור על אידאלה עבר ציק ציק, היה קשר..

כץ רוצה לברר מדוע עמרמי לא מספר לו את שוב חוזרים להיכן אמציה נפצע] הסיפור הזה]

הזכרונים, תדי: ואתה אומר, מתוך זה שאתה יודע, שמי שהוביל את זה היו

סולמי: שהתחיל הקרב הם נכנסו טרקטור אחד..

תדי: טוב זה שלל

סולמי: לא, לא שלל, הם קברו את המתים

תדי: אני יודע שזה לקח כמה ימים

סולמי: אני נפצעתי אני לא יודע אם זה לקח יום או יומים

תדי: אתה שמעת מספרים של הרוגים

סולמי: לא נשאר אף אחד..אתה מתכוון אצלנו?

תדי: לא, בכפר

כנופיות די: לא, גם לא קיבלנו נתונים כמה תושבים, מה שידוע לנו שהתבססו על רציניות

ווכוח היה קרב הערבים היו חמושים על זה אין

כץ מעדכן אותנו במה שערבים סיפרו לו]]

הבריטי] מספר לו עד עדות צאלח על כך שהיו ערבים שהיה להם נשק מן הצבא]

מבררים אם הלוחמים בכפר היו מקומיים או זרים]]

הוא מתפלא שנשארו בחיים.]]

סולמי: ידוע לי שיש כאלה שברחו לפרדיס

תדי מחדש לו שלא כולם נטבחו]]

דנים בשעות על ההתקפה, סדר השמירה, מעדכן אותו בעדות של צאלח]]

מנסים לברר אם בתקרית נהרג עוד מישהו]]

האהודים סולמי: אני ידוע שההשתוללות התחילה עם אידאלה כי הוא היה אחד
בפלוגה

הם התחילו לירות בכל מי שראו

תדי: מביא גרסאות על הרג מסודר]

פפה לא הבאתי את הגרסאות מפי תדי הם יובאו בלשון העדים בהמשך]]

מונה בפניו מי סיפר]]

תדי: יש עדות שכמו שאתה אומר שזכרונאים השתתפו.

מהר סולמי: עד כמה ששמעתי הכול נהפך ל[מילה לא ברורה]. הם קברו אותם די
ממה ששמעתי.. צוחק אם ימצאו היום גופות שלא יגידו חברה קדישא שאלה הם
יהודים

תדי: אני אגיד לך מה שיש שם היום, היית שם בזמן האחרון?

סולמי: לא

תדי: קברו אותם בקצה בית הקברות [שוב מסכם עדויות של אחרים, עדויות
שיובאו בהמשך על קבר האחים, מיקומו היום וכו]

בפניו כץ מעריך בפניו את איכות העדויות, לא חשוב שמישהו שיקר, מעריך]
מוסרית את מה שקרה]

נכנע סולמי: אנחנו לא באנו לשחוט אף אחד, היה לנו עיקרון כזה, אם מי שהוא
הייתי ארץשראלי, המוסר היה לא לשחוט אף אחד, אני באתי מאנגליה, אבל
ונכנע ומפנה לך את הרובה ויורה בך.. זה אבל היה לנו עיקרון שאם יוצא מישהו
היה

תדי: סוף העולם

לא סולמי: אחרת היו לוקחים אותם בשבי וגומרים, כמו שקרה בעין גזאל.. שם
קרה חצי מקרה כזה

אני מדבר על החטיבה שלי, לא היו מקרים כאלה לפני או אחרי

המשך השיחה חוזר על פרטים נוספים בקרב]

כך ישכנע אותו שבטבח הרגו רק גברים ולא נשים וילדים כפי שהוא סולמי]
{ סובר.

מסמך שישי

כהן יוספיקו יוסף

בעל מסעדה באותו זמן בזכרון על כביש החוף הישן

תחילת השיחה על הדרך שבה נוסדה המסעדה, ועל היחסים עם הפלסטינים]
[בשנות ה-30]

אחר-כך עוברים לאווירה לפני 48 בטנטורה ובזכרון מאשים את הלאומנים]
[בהסתת הכפר]

ופצעו אותו, כהן: פרדיס לא היו יורים, טנטורה ירו, משה רוזנברג הם ירו עליו
אנשי טנטורה

תדי: יכול להיות שאנשים שהכירו אותו ירו אותו.

הבריא מזה כן: אין על זה וויכוח אבל הוא

חיו תדי: פרדיס לא העיזו לירות כי ישבו על הכביש.. הם עבדו פה בזכרון והם
עצמאים, היה להם גישה לחוק.. [מסביר את העניין] אנשי טנטורה היו מזכרון

כן: הם בעצם לא נזקקו..

תדי: לא נזקקו..

[לחיפה] מתאר את שאר הכפרים כלאומנים וכמי שהטריד את המכוניות בין חדרה]

מתאר את האווירה במסעדה בזמן מלחמת האזרחים [ינואר עד מאי 1948]

מספר על חלקו בעליה הלא ליגאלית]

מספר על התנגשות אישית שלו עם איש בולשת בריטית]

כהן: לקחו את טנטורה, אני הייתי בפנים, שכבשו אותה, במקרה

תדי: מה זאת אומרת במקרה?

כהן: אז לא הייתי מגויס לצבא, אבל הגעתי מהמסעדה לתוך הכפר

תדי: מה זאת אומרת

כהן: אתי מן המסעדה, כל הצבא בא הלך וכבש..

תדי: אתה היית עם הצבא

כהן: אנחנו באנו ממשטרת זכרון

תדי: כרזרבה?

כהן: לא, הם לא הכירו את השטח

תדי: אז באיזה שלב נכנסת?

כהן: שכבשו אותי

תדי: אחרי הכיבוש?

כהן: אחרי הכיבוש, הצבא נכנס

תדי: זוכר שעה?

כהן: [לא מתייחס לשאלה] ואז אני זוכר שהחברה הרגו..

תדי: תיכף נגיע לזה

כהן: החברה כבר מתו.. אמרו לי תחפור פה, טוב זה לא..

תדי: תיכף נגיע כי אני רוצה לדעת מה קרה פה, אתה זוכר שעה?

אהתם, כהן: במשך היום, הצבא התיישב בכפר, והתחילו להוריד, לסנן ולקחת הרבה הלכו

תדי: מה זה לסנן?

הקצינים שלהם ברחו דרך הים, כהן: לא היה מה לסנן כי הרוב ברח דרך הים המוכתאר הבן של

תדי: קצינים אתה מתכוון מבחינה לאומניו

כהן: מבחינה לאומניותם ולוחמים וזה, הם לא נשאר,

תדי: זאת אומרת ברחו עוד לפני שהכפר נכבש

כהן: לפני שנכבש

כהן: באותו לילה זאת אומרת בין הקרבות והזה הם הפליגו וברחו

נכנסתם אתם? ומתי תדי:

כהן: בשעות היום היינו בפנים הכפר

תדי: מה אתה זוכר? אני מבין שתפטו אנשים והרגו אותם

כהן: כבשו את הכפר ניקו אותו אחר כך הצבא פוצץ

תדי: מה הייתה הסיבה?

בהם, כהן: היתה שנאה, כי הם ירו על אוטובוסים ועל כל הדברים, והחברה ירו דפקו בהם... זה היה טרוף אז לא כמו היום

תדי: פשוט הסתובבו ברחובות וירו

כהן: לא היו מביאים אותם לחקור ואז ירו בהם לא צבא

תדי: יחידים אבל דפקו הרבה

כהן: לא, אני לא זוכר צבא

תדי: סבך הכול השאלה ירי על הכביש היה בכל המקומות

שני כהן: לא בכל המקומות, כאן באופן מיוחד בטנטורה, גבע, עין עזאל [נפפה הכפרים האחרים גורשו במבצע שוטר ביולי 1948, הופצצו מן היבשה וגם מן והתושבים נסו] הם באופן קבוע שיבשו את התנועה האוויר,

לא, כהן ותדי מנהלים דיון האם הירי הערבי על הכביש היה חלק מן המלחמה או כהן מסנה לומר שזה קרה גם בקקון [כפר שנכבש אחר כך על ידי אלכסנדרוני] אך לא היה ידוע שם זה

תדי: למה זה קרה בטנטורה?.

כהן: פה זה ידוע שירו בהם

תדי: מה קרה פה שהוא כל כך מיוחד

כהן: היתה פה שנאה

כץ: האלכסנדרונים

כהן: לא האלכסנדרונים,

תדי: אלא?

כהן: היו פה אנשים, הסתובבו בכפר, אזרחים

תדי: מה זאת אומרת אזרחים

כהן: אנשים שהסתובבו בכפר לא הצבא

תדי: אתה לא מתכוון שהאנשים שסימנו הם אלה שירו

כהן: היו אנשים שהסתובבו בכפר וירו מתוך שנאה

תדי: איך אתה מסווג אותם אנשי האזור, ש"י?

שמות כהן: לא אנשי ש"י, אלה היו זכרונים שאפילו כבר מתו, לא רוצה להזכיר
הוא לקח אותו ובוא דפק בו כדור וגמר אותו

תדי: אבל ידוע שהיה גם הרג מסודר, או ואבוי למסודר הזה

נתן כהן: הצבא שמר, לא נתן לעשות שום דבר, היו חברה שלקחו שלל, הצבא לא
לבזוז שום דבר

תדי: השאלה, בוא נשאל את זה אחרת, האם אתה מעלה בדעתך שהיה משהו שלא
הספקת לראות, הרי לא ישבת שם כל היום

כהן: לא הייתי כל היום

תדי: ידוע שבקרוב עצמו

כהן: בקרב עצמו הייתה מלחמה

תדי: ידוע שבקרוב עצמו נהרגו בודדים, המגינים עצמם

כוונים כהן: הם ירו התגוננו ונכנענו, היציאה היתה ממשטרת זכרון ומכה

תדי: השאלה שלי, בוא נגיד ככה, בקרב עצמו שהתנהל שבאה פלוגה מצפון
ומדרום

לא הרגו לא נגעו הצבא היה כהן: אלה נלחמו ועזבו את הכפר ובאו אנשי הג"א
בסדר, מאוד מאוד

מצב תדי: אם הגעת אחרי הצוהרים, הצבא החליפו אותו אנשי החי"מ [פפה חיל
שישב תמיד בכפרים אחרי כיבוש],

כהן: החי"מ, ישבו שמה איזה תקופה ואז לא כבר היה הרבה מה לעשות איתם
חברה שדפקו בהם לא צבא באותם ימים ראשונים היו הרבה

תתדי: אבל את רוב הכפר לקחו באותו יום

כהן: כן, אבל עד שלקחו דפקו בהם

תדי: באותו יום?

כהן: באותו יום

הצבא נכנס .. פה משהו לא ברור לי תתדי: ה רק כמה שעות

דיון על שעות התחלת הקרב ופינוי הצבא]

אנשי חי"מ היו יותר מבוגרים תדי: מה שקרה, קרה אצל אנשי חי"מ

כהן: ותר מבוגרים ומהסביבה

תדי: אז היו להם חשבונות איתם

כהן: לא היה להם חשבונות איתם

תדי: סתם שנאה

שלו כהן: שנאה של יהודים וערבים כל אחד לפי התפיסה שלו והאפשרויות

תדי: הזדמנות לגמור חשבון מתרפ"ט

כהן: אבל ככה היו קשרים יפים וטובים איתם, חיו אתם יפה מאוד

תדי: אתה אומר קיצונים שלנו

כהן: כן לא הצבא

תדי: אני מבין גם מתוך החימ

כהן: כן היה אחד זכרוני אחד, "שלגר" [בריון]

תדי: לא נידרמן?

כהן: הוא היה בין מורי הדרך של הקיבוץ [מעין צבי]

תדי: אם הוא מת כבר לא בעיה

כהן: הוא היה קוקו

תדי: מה היה שמו אבל

כהן: אליהו זמירלי

תדי: באמת תורכי?

כהן: לא,

תדי: מאיזמיר

כהן: קראו לו אליהו זמיר, קראו לו, הם באו מייסוד המעלה

תדי: ואיזה סיבה מיוחדת היתה להם לשנוא אותם?

שהיה זה כהן: הוא היה גבר הוא התחתן עם זכרונית הוא היה האבא של החברה עם הטנקים בתותחנים שעצר את כל

המפורסם מנסים לברר מי הגיבור של 1973 שעצר טנקים ברמה חוץ מכוח צביקה]

תדי: אני מבין שהיו לו הספקים מיוחדים

כהן: [תשובה לא נשמעת]

תדי: אתה מזהה סיבה מיוחדת

כהן: פשוט מאוד הייתה מלחמה,

תדי: סוג של בריונות

כהן: לא בריונות, חשבונות של שנאה, חיסלו

הצבא שואל אם גם שמשון משבץ היה, מאשר שהיה אחראי על המילואים של
זוכר שראה אותו בטנטורה]. הוא כבר מת בגבעת עדה במשטרת זכרון אבל לא
אותו כאחראי על הרג] [פפה: עדים פלסטינים רבים זוכרים

כהן: הוא היה בין הקנקרס